

СУЧАСНА РЕЛІГІЙНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ Й УКРАЇНСЬКИЙ ІНТЕРНЕТ

Значення Інтернет у житті сучасної людини неможливо переоцінити. З огляду на зростаючий інтерес до Інтернету в світі (відомо, що в Північній Америці послугами Інтернет користується кожний третій, а в Західній Європі – кожний восьмий житель), можна пророкувати подальший його розвиток і особливо як електронного засобу масової інформації (ЗМІ). Об'єктами таких ЗМІ стають не тільки політика, культура, економіка, фінанси, торгівля, дозвілля. Інтернет поступово, але впевнено входить у сферу освіти, психології, релігії.

Відомо, що в Україні послугами Інтернету користується 6% населення (дані на січень 2001 р.). Однак кількість українців, що потенційно можуть бути інтернетспоживачами найближчим часом, постійно збільшується. З огляду на підвищений інтерес українського народу до духовних, в т.ч. й релігійних, проблем можна чекати підвищення зацікавленості українського суспільства до вже існуючих чи до створення нових релігійних серверів.

На початок 2001 р. в російсько- і україномовній інтернетсітці було виявлено близько 1,5 тисяч посилань (за такими ключовими словами, як релігія, нові релігії, православ'я, католицизм, протестантизм, релігійна свобода й ін.). З них по зазначених адресах вдалося відвідати тільки 60%. 70% усіх знайдених сайтів розташовані в Росії, близько 25% - в Україні, менше 5% - в інших країнах колишнього СРСР. Більшість сайтів належать релігійним організаціям. Незалежні чи світські сайти практично відсутні.

Яку ж функцію виконує сьогодні інтернет у релігійній сфері? Їх небагато. По-перше, інформаційна, оскільки інтернет надає можливість ознайомити користувачів мережі з існуючими релігіями, суттю їхніх віровчень, змістом віросповідних джерел, структурою наявних організаційних утворень, сучасним життям громад та їхніх лідерів, основними подіями, святами, релігійним календарем тощо. Як правило, інформують про ті чи інші релігії самі релігійні організації. Серед них відомі, наприклад, сервера:

“Українська православна церква”

(<http://www.ukr-orthodox.sumy.ua>);

“Римсько-католицька церква”(<http://www.rkc.lviv.ua>)

“Українська греко-католицька церква”(<http://www.ugkc.lviv.ua>)

“Юсмалос–Белое Братерство”(<http://www.usmalos.kiev.ua>)

“МТСК” (Крішнаїти) (<http://www.sel.com.ua/find.asp?gr=323>).

Є інформація про українські, зокрема харизматичні, церкви на російських серверах (<http://www.orc.ru/savelev/charisma>).

Деякі сайти - надто інформативні і зроблені професійно, декількома мовами, постійно оновлюються і мають непоганий рейтинг відвідуваності (ми були 267 922-ми на греко-католицькому сайті всього за рік його існування).

Створена навіть «Інтернет-церква» для всіх християн України (<http://www.church.kiev.ua>), сторінка якої орієнтована в основному на молодих користувачів інтернетмережі.

Поступово створюються електронні релігійні газети, журнали (чи електронні варіанти релігійних газет і журналів), наприклад “Християнські відомості” (<http://cnews.sl.net.ua/>).

Інформацію про існуючі релігійних об'єднаннях можна одержати і з нерелігійних джерел, однак вони надзвичайно малочисельні. Так, звернувшись до сторінки “Релігія і ми” (<http://www.religion.allkiev.com.ua>) у загальноінформаційному сервері “Усе про Київ”, можна довідатися тільки про адреси найбільших релігійних центрів в Україні.

Виникає питання, наскільки об'єктивна та інформація про релігію, що можуть почерпнути українці з Інтернету? Виходячи з домінування конфесійних, а скоріше – навіть церковних підходів (апологетичних - у висвітленні діяльності своєї організації і критичних – у подачі матеріалу про інші релігії), можна констатувати заангажованість релігійних електронних ЗМІ, що межує з нетерпимістю, войовничістю проти інших релігій, церков, світоглядів. Особливою нелюбов'ю з боку, зокрема, православних наділені протестанти, нові релігійні рухи, які оголошуються деструктивними й авторитарними.

Крім того, необхідно врахувати, що Україна представлена дуже малою кількістю церков (із загальної кількості зареєстрованих на 2001 рік релігійних напрямків, а це понад сто, свої сторінки відкрили не більш 10). Не до кінця усвідомили необхідність своєї сторінки в Інтернеті більшість українських церков, їх позацерковні структури. Ті ж сайти, що існують, відкриті недавно, за деяким винятком, вони не надто змістовні, надзвичайно політизовані, часто нефункціональні у використанні, недосконалі в оформленні, не регулярно обновляються. Конфесійність, а тому односторонність наданої інформації підсилюється відсутністю повноцінної – релігієзнавчої – альтернативи в кіберпросторі.

Звідси випливає наступна функція Інтернету у відношенні до релігій – політична, у якій, як у краплі води, відбилися загальні проблеми взаємин різних церков і позиція держави до міжрелігійних, міжконфесійних і міжцерковних конфліктів. На жаль, українське суспільство, у т.ч. урядові й цивільні структури, на відміну від Росії, мало зацікавлені у своєму Інтернеті. Саме тому Україна і програє в інформаційному змаганні не тільки з Америкою чи Західною Європою, але й Росією. Замість того, щоб плідно використовувати можливості такого зручного інформаційного засобу, як Інтернет, і формувати відповідний настрій і атмосферу в суспільстві, держава, окремі громадські організації і навіть окремі люди втрачають унікальну можливість впливати на суспільну думку, шукати й знаходити прихильників цивілізованої моделі взаємин суспільства і релігії, держави і церкви, мирного співіснування різних релігій, діалогу їхніх прихильників.

Така перспектива ускладнюється сучасною релігійною ситуацією в Україні. Найбільш складною проблемою тут виступає внутріправославний конфлікт, який прагнуть зняти шляхом створення єдиної православної помісної церкви. Цей складний церковний процес уже почався, але він підпадає не тільки і не стільки суспільним тенденціям, скільки еклесіологічним закономірностям. Тому всякі спроби у встановлений термін й адміністративними методами об'єднати православні церкви приречені на невдачу. Іноді в кампанію «негайного об'єднання» включені ЗМІ, що не завжди повно ознайомлені з проблемою, не володіють всією інформацією, тому роблять безвідповідальні заяви. Не менш складними виявилися православно-католицькі відносини, що сконцентрувалися в так званій «уніатській проблемі». Для самої України остання не звучить уже так гостро, як у попередні роки. В українському суспільстві відбулися серйозні позитивні зміни стосовно греко-католицизму. Увага людей прикута до інших релігійних тем: тоталітарні секти, місіонерство і прозелітизм, релігійна освіта в школах і вузах, капеланство, релігійна свобода і деякі інші.

З огляду на ті проблеми релігійного життя України, що поки не знайшли свого реального вирішення, перед ЗМІ встають нові функціональні завдання, особливо зростає роль Інтернету в освіті народу з питань релігії. Тут, крім чисто технічних завдань (створення українського Інтернету з новими ідеями, дво- чи тримовного, що ґрунтується на знанні передових технологій електронного інформування, високопрофесійній підготовці необхідних для цього кадрів), необхідно сформулювати методологічні принципи, на які він повинний спиратися. Це – його демократичність, толерантність, об'єктивність, високий професіоналізм, відмова від усяких спроб тоталізації інформаційного простору як з боку держави, так і з боку інформаційних монопольних структур, окремих церков.* Інтернет можна й необхідно використовувати для формування демократичного суспільства в Україні, що не мислимо без визнання плюралізації релігійного життя, рівності всіх зареєстрованих релігійних організацій перед законом, права на свободу релігійного вибору.

* Вперше спробу створити в Україні незалежний інформаційний сайт про релігійне життя зробив Центр релігійної інформації і свободи Української Асоціації релігієзнавців. За адресою www.cerif.com.ua можна ознайомитися з діяльністю Центру, його проектами, головними з яких є видання інформаційно-аналітичного часопису “Релігійна панорама”. З часом сторінка стане постійно присутньою в Інтернет-просторі.